Ч. 85. (10.761). Львів, неділя 18. квітня 1926. Poeztową opłatę zapłacono ryczałtem Рік XLIV

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДЕННО ПЕРЕДПОЛУДНЕМ

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок 10, II. пов.
Конто почт. щад. 143.322.
Адреса для телеграм: „Діло" Львів.
Гол. Редактор приймає від 11—1 год. передпол.
Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА: Місячно в краю 4·50 зл. ЗА ГРАНИЦЕЮ.
В Америці 1 дол., Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зл., Німеччині 7·50 зл., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зл., Австрії 7·50 зл. Зміна адреси 1 зол.

В справі оголошень звертатися до Адміністрації.
ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 20 СОТ.

Безробіття і голод.

Необхідність організації допомоги.

Щораз читаємо, що в Польщі безробіття зростає, що охопило воно вже 360.000 людей, що ще зростає. Наспівають все нові вісти про щораз частіші робітничі заворушення, про занепад промислу, застій продукції. Обраховуємо безробіття на відсотки, порівнуємо з безробіттям у инших державах і на основі цифр, що безробіття в Польщі найбільше, бо виносить 42 проц., коли в Німеччині тільки 22 проц., в Англії 11 проц., а в инших державах ще менше відсотків, робимо сумні висновки на будуче, сміємося в кулак, що Польща не може дати собі ради з розвязкою робітничого питання. Вона виступає для самохвальби перед світом зі своїми поступовими, соціяльними законами, коли в дійсности всі ці закони є лиш паперовими мертвими буквами, а вихвалюваний державний фонд допомоги безробітним далеко вже не вистарчає. Одначе ми не могли би собі уявити повноти безробіття на основі тих цифр. Треба ще звернути увагу на те, що в часописах є мова тільки про кваліфікованих робітників, а далеко більші маси робітників некваліфікованих, денників, слуг, цеї сірої маси, що викинена з голодних сіл за заробітком до міст, найшовшися в обіймах міських злиднів, не маючи права до назви кваліфікованих, не має також права і до цеї нужденної підмоги з державного фонду для безробітних. Колиб ми зайшли в самому тільки Львові в підміські закамарки, поза рогачки, в затухлі темні сутерини, в жидівські дільниці, то побачилиб, що публіковані в ґазетах цифри блїднуть перед дійсністю.

Між масами нуждарів багато таких, що ради куска хліба зрікаються свого людського достоїнства, віри батьків, народности, побачити можна й таких, що в часах нашого масового визвольного зриву ставали до боротьби, а тепер найшлися на бруку і не мають ніякої можности заробити на кусок хліба. Там живуть матері з голодними дітьми, дівчата, змушені кидатися в обійми моральної розпусти. Повно тепер наших людей, що тиняючися по наших і чужих установах простягають руки. Загальна нужда, а на її тлі чорна розпука, страшна безнадійність. Тіло голодує, душа горячкує. Всі ті жертви теперішнього лихоліття це переважно у к р а ї н с ь к і робітники.

Недавно гноблений, польський нарід поставив нині на чолі народові організації, які не знають милосердя для цих сірих „неполяків", а навіть відбирають останній їх заробіток для своїх, бо згідно з рецептою тих організацій уздоровлення польської державної ідеї вимагає цього.

Ліга католицьких жінок, Союз жіночих товариств, Католицька ліга параф. ОО. Бернардинів, Коло Польок і инші, всі під кермою Львівського обивательського комітету занялися безробітними, але Поляками, закладають чайні, кухні з обідами, ведуть акції докормлювання дітей по школах та в міських захоронках, збирають одяги, приватні обіди, дари по крамницях, не оминають ні одного Українця, щоби й у нього дістати дар, дістають дари з міських та державних фондів, отже і з українських рук. Але до них не найде доступу той голодний, що називає себе Українцем. Пильно розсліджують походження кожного, що підозрілий з прізвища, бо видача йде за поіменними виказками. Українець заспокоїть свій голод хіба тоді, коли зречеться свого українського „я", свого обряду. На жаль голодні українські маси не мають підтримки також у своїх. Комітет допомоги українському селу влада розвязала. Організації допомоги міським робітникам у нас нема. Ці сірі маси, змушені голодом, приневолені йти та понижуватися там, де дають, дарма що нічого не дістануть.

Крайня вже пора вийти нам з безділля, та створити нашу організацію допомоги. Треба перепровадити реєстрацію цих безробітних, заопікуватися ними, заговорити в їх імени перед світом, створити бюро посередництва праці, допомогти їм найти заробітки по селах, взяти в охорону їх діти, подбати за харчі зі сіл, словом порушити всі пружини, щоби рятувати погибаючих. Хто зна, чи цею дорогою не вратуємо не одну людину, якій нині грозить загибіль, а яка завтра стане у визвольні ряди.

Отсі пекучі питання вже були перед кількома днями темою нарад декількох львівських громадян. Створився ініціятивний Комітет, який має скликати з тою метою ширші кола для створення організації допомоги безробітним покищо у Львові.

Чесна, працьовита людина може доконувати великих діл, навіть при найтяжших умовинах. А такі люде в нас є. Річ тільки в тому, щоби вони якраз в почуванні конечности допомоги і ратунку для цих сірих безробітних станули на чолі цеї організації і щоби дали початок до подібних організацій у всіх голодних місцях українських земель. Наше громадянство дало вже нераз докази своєї жертвенности. Такі самі докази дасть і тепер, якщо створиться Комітет, до якого громадянство буде мати довіря в успішну працю.

М. Творидло.

Скшинський у Празі й Відні.

За наближення Польщі до Чехословаччини і Австрії.

По довших приготуваннях вибрався премієр Скшинський у відвідини до Праги і Відня. Вибрався, щоб затіснити дотеперішні звязки Польщі з Чехословаччиною й Австрією, щоби порозумітися з керманичами тих держав у ріжних пекучих справах, щоби особисто довести до заключення чи поновлення ріжних договорів, однаково важних для всіх заінтересованих держав.

В Празі витали Скшинського з великими почестями. Посипалася на всяких банкетах і приняттях великих слів велика сила. Видно, що обом державам, що ще так недавно гороїжилися і вели проти себе завзяту кампанію а навіть грозили собі обопільно війною, дуже залежить на тісному порозумінні, на якнайприязніщих взаєминах. Видно, що важні причини веліли Скшинському кидати свою наелектризовану столицю і спішити по пораду й ратунок до своїх ближчих і дальших сусідів.

Відношення Чехословаччини до Польщі і навпаки було ще донедавна доволі загадкове. Формально заключили обі держави між собою цілу низку договорів ще перед роком, договорів, що мали на меті впорядкувати їх торговельні й політичні взаємини. Одначе ці договори так і лишилися на папері, бо прим. торговельної умови з 23. квітня 1925 р. Чехословаччина ще до нинішнього дня не ратифікувала. Що більше! Ми були свідками саме напередодні візити Скшинського в Празі заборони імпорту і транзиту польської худоби, що її видав під впливом аграрів новий чеський уряд Черного.

З незвичайно гостинного, а навіть оваційного приняття Скшинського в Празі, як і з того розголосу, який надали тому приняттю Чехи й Поляки, виходить, що в Празі прийшло до порозуміння в ріжних справах, не тільки торговельно-господарських, а й політичних. Можна надіятися, що торговельну умову між обома державами поширено в тому напрямі, що полагоджено справу перевозу польського вугля, справу імпорту і транзиту польських господарських продуктів і справу контингенту й митових знижок для чеських промислових виробів. Та крім усунення труднощів з економічних справах дійшло певно й до устійнення поглядів у такій важній справі, як відношення Польщі й Чехословаччини до Ліги Націй. Взагалі можна думати, що керманичі обох держав найшли „спільну мову", бо в тоасті Скшинського на обіді у Бенеша найшовся один уступ, який живо коментує вся чеська й польська преса. А саме, згадуючи про спроби Ягайлонів утворити перед віками блок, що відповідав би в новочаснім розумінні концепції Середущої Европи, яку то думку піддержував чеський король Юрій з Подєбрад, — прем. Скшинський сказав: „Час минув, а ми знов подали собі руки, щоб утворити в центрі Середущої Европи славянський блок. Нас вяже нерозлучно воля миру".

З Праги виїхав Скшинський до Відня, де має довести до заключення між Польщею й Австрією арбітражового договору, а також усунути багато спірних справ, викликаних непочитальною митовою політикою попереднього польського міністра скарбу. Розуміється, мета поїздки Скшинського ширша: втягнути Австрію в орбіту чесько-польських економічних інтересів, звязати Австрію тісніше з цими обома державами і таким чином не допустити до їх злуки з Німеччиною. Польська преса має надію, що поїздка Скшинського покінчиться успішно і він верне з Відня, подібно як з Праги, з позитивними результатами.

Англійські вуглекопи і московський Інтернаціонал.

План пропаґанди і поклик до ґенерального страйку.

Виконавче бюро Професійного Комуністичного Інтернаціоналу в Москві зорганізувало спеціяльне віче, з метою зясувати своє становище супроти англійських вуглекопів в їх конфлікті з власниками копалень. Прийнято рішення, щоби вжити заходів, які перешкодили би мирній розвязці конфлікту. Заходи ці мають на меті розвинути пропаґанду, щоби для наміреного страйку зєднати центральний комітет англійських трейдуніонів. Дальшим кроком: забезпечити піддержку в цій акції з боку транспортових робітників, головно трамваєвиків. Головною ідеєю московського центру є загальний страйк. Найближчі демонстрації 1-го мая мають підготовити ґрунт для цього страйку. Спеціяльну увагу присвячують вуглекопам, металевим робітникам і иншим професійним організаціям англійського пролєтаріяту. У поклику виданім у Москві кинено гасло боротьби проти всяких спроб співпраці з иншими, непролєтарськими клясами. Пропаґанду в цій справі поручено Лозовському, який у спеціяльній статті накидається сильно на політику Мек Донельда, Клайнеса та Томаса, які шукають шляхів мирного полагодження конфлікту.

Німецько-радянське порозуміння.

Друге Рапальо, недовіря до Ліги.

Німецька та англійська преса передають звістки про переговори між німецьким і радянським урядом з метою підписати „реасекураційний" договір. Цей договір, що має охороняти політичні та господарські інтереси обох держав, не повинен би, на гадку Німеччини, попсувати її добрих взаємин з иншими державами. Одначе французька преса не вірить у мотиви цього порозуміння передані до відома німецькою пресою, яка без сумніву має відповідні інформації з урядових сфер, щоби освітлювати це порозуміння на свій лад. Такий договір є, по французьким твердженням доповненням договору в Рапальо і має на меті наскрізь актуальну політичну тактику. СРСР. хотів би втягнути Німеччину в сферу своєї політики, зверненої проти Ліги, а Німеччина хотіла би натякнути Англії, що на випадок нових перепон перед її вступом до Ліги, вона зможе піти шляхом иншої самостійної політики.

Куренко (Таз-). Пан Кузьмин (Низ-) в деяких місцях дала занадто багато штучної експресії. Рівно і витримано вивів свою ролю п. Тарнавський (Кентавр). Дали вірні типи п. п. Підгорецький (кобзар) і Ніжук (Гнат), хоч останній, водії, і збивсь з тону. Панове Іваншенко і Богдан (сатир) задовольнили своїми ролями і найбільше сучасні контикти. В неділю 28. березня в приміщенню української читальні в „Hotel des Ouvriers" відбулася панахида по поетові, на якій крім Українців було присутніх і багато чужоземців.

Пресовий ланцюх.

На побільшення обему „Свободи".

Віддавна дається відчувати недостача добре поставленого селянського органу. Тижневик „Свободи", що має вже почесну традицію серед українського селянства, в теперішньому часі не може здійснити всіх, ставлених до нього вимог з огляду на невеличкий, лише 4-сторінковий обем. Цей малий обем є головною перепоною в збільшенні змісту, в поширенні своїх рамок, в заспокоєнні з кожним днем зростаючих потреб широких селянських мас.

Маючи на меті усунути цю головну перепону, відновлена й поширена Редакційна Колегія „Свободи", в якої склад увійшли крім професійних журналістів також визначні діячі економічного життя, постановила громадянськими зусиллями здобути засоби для побільшення обему „Свободи".

Не відкладаючи справи і беручи зразки з инших органів преси (як напр. з пепесівських органів „Роботнік" і „Дзеннік Людови"), Ред. Колегія звертається отсим до шан. громадян, що розуміють вагу і значіння преси взагалі, а селянської зокрема, звертаються до всіх читачів і прихильників „Свободи", щоби не відмовилися пожертвувати на цю ціль кілька золотих.

В глибокому пересвідченні, що цей поклик найде широкий відгомін в нашому громадянстві, відкриваємо на сторінках нашого органу „пресовий ланцюх" (складки трійковою системою).

Збірні й одиничні складки слід слати на адресу: Адм. „Свободи". Львів, Ринок 10/II.

• • •

Пресовий ланцюх.

На побільшення „Свободи" зложили:

1) Д-р Дмитро Левицький у Львові 10 зол. і кличе: інж. Романа Шевковича в Стрию, о. Петра Левицького в Цитатині і д-ра Теофіля Кормоша в Перемишлі;

2) Д-р Кость Левицький у Львові — 10 зол. і кличе: д-ра Антона Горбачевського в Чорткові, д-ра Теофіля Окуневського в Городенці і о. шамб. Степана Горошецького у Вербилівцях;

3) Д-р Лесь Кульчицький у Львові — 10 зол. і кличе: о. радн. Олекс. Русина і д-ра Зиновія Левицького в Коломиї;

4) Дир. Омелян Саєвич у Львові — 10 зол. і кличе: о. Дмитра Кудрика в Циганах, д-ра Мирослава Здерського в Мостисках і д-ра Ярослава Олесницького в Золочеві;

5) Іван Ліщинський у Львові — 10 зол. і кличе: о. Теодора Попеля в Дрогобичі, Олекс. Ониська, д-ра Івана Любомировича та Івана Юзича у Львові;

6) Дир. Мирон Гаврисевич у Львові — 10 зол. і кличе: дир. О. Пацака у Львові, д-ра Миколу Николайчука в Чадирській і д-ра Миколу Рибака в Глинянах;

7) о. Іван Ліщинський в Бориславі — 10 зол. і кличе: Юрка Сасика в Бориславі, Гриця Іваничука в Мразниці, Степана Сасика і д-ра Володимира Ільницького в Дрогобичі;

8 Д-р Олександер Марітчак у Львові — 5 зол. і кличе: д-ра Льва Хомінського в Кам'янці струм., д-ра Ярослава Восвідку в Станиславові і д-ра Степана Біляка в Городку;

9) Д-р Н. Г. — 5 зол.

10) Ф. Федорців у Львові — 5 зол. і кличе: дир. Юліяна Шепаровича у Львові, д-ра Михайла Гринева в Тозмачі, пос. Сергія Хруцького у Варшаві і д-ра Маріяна Гардецького в Кутах;

11) Ол. Кузьма у Львові — 5 зол. і кличе: о. Андрія Пшеворського і о. Володимира Величковського в Шуварі;

12) Василь Мудрий у Львові — 5 зол. і кличе: Миколу Малицького в Шляхтинці (на довільну квоту), Михайла Коцюбинського, канд. нот. у Гримайлові, д-ра Степана Баняка і д-ра Івана Якимчука в Тернополі;

13) Іван Желізко у Львові — 5 зол. і кличе: інж. Романа Семцишина у Львові, о. Івана Фолянського в Любині вел. і о. Романа Ганеса в Глинянах;

14) Зиновій Пеленський у Львові — 5 зол. і кличе: д-ра Степана Кузика в Рогатині, о. Льва Юрчинського в Добромилі, д-ра В. Електоровича в Чорткові і о. Степана Метельського в Ласківцях;

15) Олекса Черкаський у Львові — 5 зол. і кличе: д-ра Осипа Пеленського в Ярославі, Володимира Рудницького в Бродах і д-ра Володимира Недільку у Львові;

16) Д-р Іван Німчук у Львові — 5 зол. і кличе: о. кан. Пл. Стеца в Станиславові, інж. Віктора Форнальчика в Заліщиках, інж. Андр. Палія в Стрию і д-ра Василя Вовка в Чорткові;

17) Мих. Струтинський у Львові — 5 зол. і кличе: о. ісел. В. Наврецького в Мицятинці, д-ра Андрія Лучева в Бориславі, Степана Наврецького в Перемишлі, Омеляна Гордієнського в Богородчанах і Василя Бачука в Кутах.

НОВИНКИ.

— **Якими шляхами йде хрунівська пропаганда?** В наші руки попав випадково такий лист, надісланий у Збаражі 12. ц. м.: „Do Szanownoho Ukraińskoho Narodnoho Sojusu w Stanisławowi. Zwidała sia, szczo wedłe umowy z p. Iwanom Stefrakom, delegatom U. N. S. w Stanisławowi, zastupstwo na powit Zbaraż prynialem. Otrymani prograпy w cili wytworenia komitetiw w gminach tut. powitu zistały rozdileni i zizd komitetiw wedłe umowy na deń 9/IV. 1926 w Zbarażu szczegółowo hromadam tut. powitu do widomosty podanyj. O wysłaniu delegacyi na deń 10/IV. do Zbaraża opraszaje sia. A że taka ustawiczna pracia połuczena je z bilszymy kosztamy, uprasza]u diatoho wedłe umowy z p. delegatom Stefrakiem o nadesłanie minimum 200 zł., żebym mich swoiu czynnisć wykonuwaty. — Petro Lewkowycz w Zbarażu, ul. Leszczyńskoho. — Ми подаємо той лист без найменших змін, бо він говорить сам за себе. Від усяких коментарів здержуємося з уваги на пресового цензора, що в наших відносинах дійшов уже до ролі оборонця всяких наємних потульків і немилосердно нищить усю правду про них в українськім органі.

— **Республиканські маниї.** Після останньої демонстрації безробітних у Ринку, в суботу 10. ц. м. політична поліція переведа ряд арештувань серед людей підозрілих в тому, що брали участь у демонстрації чи до неї підбурювали. Серед них найшовся п. Левицький Володимир, який мав „щастя" переходити Ринком до будинку „Просвіти" в часі тревання демонстрації, мав він у будинку „Просвіти" полагодити якусь справку. В часі переходу через Ринок завважав його імовірно якийсь „виведовця", який негайно зробив донесення, що бачив демонструючого п. Левицького і на основі цього доносу переведено в неділю 11. ц. м. в нього трус і замкнено в арештах поліції при вул. Яховича. В понеділок переведено його до такої келії, де крім коновки з водою, необхідної посуди та лавки не довшої метра (та ще такої, що не могла сама стояти) нічого більше не було. На запит поарештованого, чи не одержить на ніч щось подібного до ліжка — йому відповіли — „z rewolucją nie". Сама келія так збудована, що надається на ледівню. Від самого сумерку панувала в келії тьма досліпно кромішня. Щоби не перестудитися примушений був приневолений стало проходжуватися — а щоб не оббиватись об стіни у померках мусів — держати витягнену руку перед себе. По певному часі переведено п. Л. знову до иншої келії, а в середу 14. IV. 1926 після обіду його звільнено. З цього ясно одно: влада приватних поліційних агентів є всесильна. Вистане одно безпідставне підозріння на певну людину і її вкидають до вязниці, хоч і сам вигляд міг би був настроїти заголденого Поль Бонкура видом з вагону I-ої класи в його подорожі по польській републиці — на зовсім инший тон.

— **Відгомони демонстрацій.** За демонстрації з минулої суботи на львівських вулицях арештувала 30 осіб. Як каже „Дзеннік Людови", ці арештовані вже сидять тиждень у поліційних арештах разом зі злочинцями і до цього часу їх не допитували. З огляду на те, що згідно з конституційними законами допит арештованого повинен наступити не пізніше як 48 годин після арештування, арештовані на знак протесту почали голодівку.

— **Театр на Радянській Україні.** У Київськім „Березілі" поставлено нову пєсу В. Ярошенка „Шпона". У Харківській опері „Паяци". У найближчім часі ввійдуть у репертуар драматичних театрів такі нові оригінальні пєси Дніпровського „Любов і дим", М. Жука комедія „Годинник", Мамонтова „Батьківщина мертвих", Голова драми „Степан Халтурин" і „270", і Степового „Боротьба".

— **Фільмова історія.** „Газета Поранна" присвячує цілу сторінку внутрішній сензації, якої свідками були мешканці вул. Хорунщини, Зиморовича та Оссолінських. Цілий табун поліційних „стежників", поліція, а втім поліційне авто ловило спокійного демаграфа, який сидів на сусідній розвазі. Ботинівців і відшовши два супокійно себе арештувати, не знаючи в чому діло. Щойно на поліції дізнався він, що його арештували за те, що 3 роки тому не явився на якусь розправу проти одного поліційного комісаря (нині вже звільненого), якого обвинувачував в акті насильства.

— **З хроніки самоубійств.** Анна Глуха у Львові, жінка легкої поведінки, відібрала собі життя і випила якусь отруту, яка завела її пожито до шпиталя. — 26-літній обивач меблів Вл. Слушкевич невідомо з якої причини випив сільного квасу; також лежить у шпиталі.

— **З сумної хроніки.** Дві особи вмерли вчора у Львові на серцевий атак: 62-літній Йосиф Стрілецький, і 59-літний Антін Гедвіг. — Двоє дітей переїхали вчора два автомобілі: 8-літньому синові робітника Нешковському і 10-літній дочці листоноша Левковичівій розбили голову та зломили ногу.

— **Такожи страйк.** Властителі варшавських кін зорганізували одноденний страйк і позачиняли свої „святині" перед очима спрагнених вражінь нещасливих мешканців.

— **Авторські гонорари.** Сензацією американської преси є вістка, що приятель бувшого президента Вільсона, полковник Гавс, продав свої особисті спомини про Вільсона за міліон долярів. Цей гонорар прирівнюють з гонораром, який одержав Льойд Джордж за свої спомини (100.000 фунтів) і стверджують, що є це до цього часу найбільший авторський гонорар.

— **По широкому світі.** Вістки про поворот бувшого наслідника румунського престола Кароля до Букарешту виявилися, як звичайно, сплітка, основана на схожости з якимсь новоприбулим чужинцем. — У Парижі манифестували комуністичні союзи урядовців публичних інституцій. — Абд-ель-Крім припинив воєнну акцію, на знак, що бажає дійти до мирного порозуміння. — Іоланда Джібсон, що стріляла до Муссолінія, заявила, що мала намір убити папу, але не одержала авдієнції. — Провідником англійської делегації на підготовчу конференцію роззброєння буде льорд Роберт Сесіл.

— **Шахові змагання.** Міжнародні шахові змагання в Дрездені скінчились з таким вислідом: першу нагороду одержав Німцович (8 і пів пунктів), другу Альохін (7), третю Рубінштайн (6 і пів), четверту Тартаковер (5), пяту Гольцгавзен (4).

— **З темної хроніки.** Иосько Гольдмюк і Якін Найбавер, громадяни з Варшави, почвалали до Львова шукати легкої праці. Почали з того, що підчас ділової розмови з властителем суконної крамниці вкрали злій Матері. Коли їх заарештували виявилось, що є це професійні вломники, які вже кілька разів втікали з вязниці.

— **Фабриканти грошей.** Львівський карний суд розбирав справу бувш. урядовця львівської поліції, Іжиковського, який до спілки з якимсь Гучевським дуже вдатно фабрикували двозолоті монети, пускаючи їх на базарах. Працювали вони так успішно з півтора року. Знавці рішили, що фальшовані ними знаки були дуже вдатні. — Одночасно в Саноці відкрила поліція фабрику 20-золотих банкнотів.

— **В Українськім Лікарськім Товаристві** (Львів, вул. Руська ч. 3. II. пов.) відбудеться дня 20.IV. ц. р. відчит д-ра Степана Балея п. н. „Психастенія". Початок відчиту о год. 7. вечером. 1—1

До відома студентам!

Подаємо до відома всім студентам що записалися до Ing. sup. tech. et col. у Liège, що при вище згаданому Інституті є відкритий інтернат, з повним удержанням коштує в місяць 375 бел. фр. з модерним комфортом. Хто хоче бути принятий, хай вишле прохання на руки Ing. V. Vicenik Secrétaire Général de Institut Supérieur Technique et colonial Liège Boulevard de la Constitution 25.
1587 1—1

---

‡ Посмертна згадка.

Ліна Худяківна померла у Львові дня 15. квітня 1926. р. в 28 році життя. Покійна добре знана не лише серед широких кругів львівських, але й позальвівських українських громадян, з часів польсько-української війни. Тоді то вона працювала в помічних частинах української армії, а коли польські війська заняли Львів, вона всеціло, разом з иншими українськими жінками віддалася самаритянській службі, несучи поміч хорим, утікачам та безробітним жертвам звідомої. Похорони відбудеться в неділю, дня 18. квітня о год. 4. попол. з каплиці при вул. Козановського ч. 94. на личаківський цвинтар. В. І. П.

ОПОВІСТКИ.

„Союз Українок" запрошує своїх львівських членкинь на віз делегаток (Надзвичайні Загальні Збори), які відбудуться дня 18. ц. м. при вул. Руського ч. 2. Початок о год. 10-тій рано, продовження о год. 4-ій попол. 1583 1—1

У Квітну Неділю будуть продаватися під львівськими церквами вітки в користь українських інвалідів. Не жалійте гроша на благородну ціль! 1585 1—1

Дрібні оголошення.

ПРОДАМ дімок пять звіть від трамваю за ціну 800 долярів. Зголошення до „Діла" під „Домашн". 1566 3—3

ПОШУКУЄТЬСЯ господині до заряду дому зі знанням господарства і гостинства та відповідної до товариства жінки священика. Зголошення до уряду парохіяльного, Кравовець біля Яворова. 1575 2—2

ВДОВА, в середніх віці зі священичої родини, розуміється на господарстві і кухні, прийме місце до заряду дому або до товариш пані дому. Зголошення: Ольга Хмільовська, Збоїска, почта Львів—Знесіння. 1582 1—1

ФОРТЕПІЯНИ, піяніна, фісгармонії, найновіші моделі першорядних фабрик в найліпшім стані, уживані, дешево на складі від 180 долярів. продаж, купно, міна, готівкою. Фірма від 33 літ: Гавик, Львів, Пачоська 21. Телефон 75—45. 1581 1—5

КАНЦЕЛЯРІЯ адвоката д-ра Ільницького в Дрогобичі пошукує способного, у всіх ділах адвокатської праці вправного конципієнта. 1584 1—1

ОГОЛОШЕННЯ.

За оголошення Редакція не відповідає.

Звичайні Загальні Збори Союза Діячів Українського Театрального Мистецтва відбудуться дня 30. квітня о год. 3-тій попол. в театральній мук. гардеробі. Порядок дня звичайний. Як що в означеній годині не явиться потрібна скількість членів, збори відбудуться того самого дня о год. 4-тій без згляду на число членів. Управа пригадує, що хто через 6 місяців не платить членських вкладок перестає бути членом Союза. — За Управу С. Д. У. Т. М.: *Л. Краснопера* голова, *П. Гладкий* секретар. 1589

За редакцію відповідає Василь Мудрий. Видає Видавнича Спілка „Діло". З друкарні Видавничої Спілки „Діло" Львів, Ринок ч. 10.

мий організаційний комітет. І треба признати, що працював успішно. Правда, що в зїзді взяли участь виключно тільки монархісти, приклонники і абсолютної і конституційної монархії та деякі групи умірковавих, відносно істоти монархізму нездецидованих прачих. Та всеж на зїзд прибуло поверх 450 делегатів з ріжних країв Европи, Америки та Азії.

„Зарубежний“ зїзд (так зветься офіціяльно цей зїзд монархістів) почався 4. березня і закінчився аж 11. березня. Отже трівав, як на емігрантські відносини, довго. Инша річ, до чого він дійшов у своїх нарадах! — А можна сміло сказати, що не дійшов до ніяких позитивних результатів. Рішаючий голос мали на ньому Марков II. та його група, всі бувші „активісти“ зі „Союза Русскаго Народа“, иншими словами чорносотенці найгіршої масти. Правда, на чолі зїзду, тобто його головою був вибраний таємним голосуванням акад. Струве, колишній соціяліст а потім ліберал, а тепер „розкаянний блудний син“, що складав в імени зїзду вірнопідданчий поклін „Його Імператорському Величеству“ вел. кн. Миколаєві Миколаєвичові, але тільки всього й було на тому зїзді, що спомин про колишнього, бувшого лібераля Струве. Тепер він монархіст і ідеольог монархічної газети „Возрождение“.

Струве змінився, бо пішов на право. Але Марков II. і компанія не змінилися ні на йоту навіть під впливом Европи. „Єдина, неділима Росія“ з реставрацією абсолютного монархізму, з „правою стенкою“ на місце теперішньої „комуністичної стенки“ — ось гасла, що переважали на зїзді. Читаючи звіти з того оригінального зїзду, приглядаючися тій позі безсильних, але саме й тому до найвищої міри перенятих злобою і впертою, смертельною ненавистю, та звіряючою нетерпимістю людей не тільки до комуністів, але й до всіх инакше думаючих, дивуєшся, як ті люде могли на протязі 7 літ нічого не навчитися, як могли зберегти ненарушеними всі ті категорії політичного думання і тактики, що їх мали перед 1905 р. при царі Миколі, а які довели до такого ганебного розвалу Росії та загибелі такої дорогої їм династії.

Та всеж не зважаючи на все, саме завдяки всьому сказаному, найбільше кольоритною на зїзді була така фіґура провідника непримиримих Маркова II. Він був оригінальним своєю впертістю і засліпленістю. Все инше, а особливо т. зв. центр з групою торговців і промисловців, було анемічне, бліде та безсильне. Їх тероризував Марков II. і компанія своєю агресивністю і до крайних меж посуненого чорносотенною наготою.

Та перейдім до самих результатів зїзду. Зараз у перших днях вислав зїзд до вел. князя Миколи Миколаєвича депутацію в складі цілої президії з вірнопідданчою заявою, та покірним благанням, щоби він став „національним вождом“. Ясно, що вся комедія була згори підготована. М. М. прийняв поклін і гідність та відписав зїздові, що „високо цінить виявлену зїздом готовість закордонних синів Росії допомогти моїм починам для спасення батьківщини. Та не передрішуванню її будучої долі треба віддавати всі наші сили і душевні бажання, а одному загальному прямуванню до відновлення в Росії законности і порядку“. Ця відповідь і згода М. М. стати „національним вождом“ була одиноким реальним здобутком зїзду.

„Непримиримі“ домагалися, щоби зїзд вибрав окремий уряд, що працював би під протекторатом Мик. Миколаєвича. Трепов виступив навіть з проектом дивогляд-ного законодавства для тої „Зарубежної державности“. Але і проект і сама ідея провалилися наслідком упертости „умірковавих“. М. Мик. не мав нічого проти повстання такого уряду, та коли довідався про опозицію, заявився рішучо проти нього. В результаті дійшло до того, що зїзд не вибрав ні уряду, ні „зарубежного виконавчого комітету“, а натомісць вибирав „виконавчу фінансову комісію для ліквідації Зїзду“.

Центральним питанням зїзду був саме вибір екзекутивного органу при вел. кн. М. М. І він провалився дарма, що один з учасників (Алексинський) доказував ні більше ні менше, а те, що зїзд є „земским собором“ і має повне право вирішувати про систему правління та склад уряду. І хоч зїзд зібрався під знаком того, що він є кість з кости і кров з крови репрезентантом „земли русской“ і що репрезентує бажання усіх, перебуваючих під більшовиками „патріотів“, то всеж цеї справи не вирішив. Не вирішив і не розглянув як слід і другої дуже важної справи, а то земельної. Реферат у цій справі виголосив Гурко. Та ніяких постанов до реферату не принято. Натомісць рішено погодитися з вел. кн. Мик. Миколаєвичем, який висказав погляд „що стягати з селян те, що пропало, або що розкрадено в часі революції, неможливо“. І більше нічого! Иншими словами, землю відбирати буде можливо.

Зїзд мав багато куріозних інцидентів, а мав також сецесіоністів і протестантів. Покинув його представник умірковавих Третяков, загрожував уступленням Струве і торгово-промислова група, протестував проти вірнопідданчої декларації вел. кн. М. Миколаєвичові представник адвокатів Берлін, протестували проти таємности нарад і журналісти.

У зїзді брала участь невеличка частина козаків. В звязку з тим появився в пресі протест „Обєднаної Ради козаків Дону, Кубані і Тереку“ за підписами отаманів-генералів Богаєвського, Науменка і Вдовенка і голов козацьких урядів Мельникова, Топоркова і Боконовського, в якому вони позбавляють козаків-учасників зїзду права репрезентувати козацтво у зїзді монархістів-єдинонеділимців. Козацтво заступлене Обєднаною Радою є за такою перебудовою Росії, при якій булаб забезпечена широка місцева самоуправа для всіх територій відповідно до їх національних особливостей.

Отже сподівана ініціятива зїзду до політичного активізму завела всіх російських правих емігрантів. Так широко закроєний зїзд провалився ганебно і дав новий, черговий доказ нездатности до якоїнебудь реальної політичної праці всіх тих, що його скликували та переводили. Остала знов монотонна і безнадійна, емігрантська буденщина, яка чи не заставить многих споміж сірих емігрантів скріпити знов ряди „возвращенцевъ“. **В. М.**

„Divide et impera!“

Н. П. Р. за поширенням хлібоїдщини.

Н. П. Р. (Народова Партія Робітнича) досі майже не звертала уваги на „національні меншости“, крім Німців, а особливо нехтувала Українців, а врештою в національній політиці тягнулася у хвості ненажерливої ендеції. Аж в останньому часі і в енперівській пресі час до часу почали зявлятися вістки про політичне життя Українців. Товчком до цього є в першу чергу організаційна діяльність Українського Нац.-Дем. Обєднання. Енперівський „Глос Роботніка“ (виданий в Торуні-Бидгощі і Грудзьондзу) з 8. н. м. містить статейку „Настрої серед Українців“.

„Вибори до майбутнього сойму — читаємо там — стають тепер темою актуальних розмов всіх політичних груп. Не лишаються позаду й національні меншости, серед яких перед ведуть Українці. Є це зовсім зрозуміле з огляду на їх чисельність і відносно більшу політичну вироблюність їх партійних провідників. Польське громадянство повинно докладно познайомитися з настроями серед Українців, щоби не дати себе заскочити політичними кроками, як це сталося при виборах до теперішнього сойму. Годиться помітити, що ті настрої головно у відношенні до нас є виразно неприхильні. Та цьому й не можна дуже дивуватися, бо уряд, в якому національні справи плекають „випробовані“ руки п. Ст. Грабського, не міг успокоїти розпорошених умів розгнічованого і завеленого в своїх надіях українського громадянства. Всі кроки того „державного мужа“ у відношенні до славянських меншостей, а головно до українського громадянства, були пересякнуті такою перфідією, що справді не могли вплинути на загоєння — наслідок обопільної вини — польсько-українські відносини. Прикладом перфідної політики п. Грабського нехай послужить, видвигнення (?) справи українського університету при одночасній ліквідації українського всенародного й середнього шкільництва під плащиком переведення утраквізації шкіл.

Така політика устійнює серед Українців тенденції до підготування одноцільного виборчого фронту всіх українських партій. Такі гасла кидаються на сторінках органів, що остають під впливами ультра-націоналістичного (?) УНДО. А щоби змцінитися, задумують Українці відновити блок всіх національних меншостей, що так багато шкоди причинив нам при останніх виборах. Одначе слід зазначити, що не зважаючи на нехіть українського громадянства і ненависть до Польщі більшости українських політичних провідників, є деякі групи, що бажають мирної співпраці обох братніх народів. На жаль, ті групи є нечисленні і досі мають малий вплив на маси. Тому в їх праці повинен їм помогти польський уряд. Єдиною допомогою, яка змінить їх значіння, а значно зменшить вплив шовіністичного (?) УНДО, є зміна курсу політики у відношенні до української меншости і замкнення шкідливої — як то виявилося — в своїх наслідках для Польщі шляхів згубної і безцільної політики Грабського. Бо тільки це може переконати народні маси про реальність угодової політики у відношенні до уряду і льояльність у відношенні до польської держави“.

Отже: „divide et impera!“ Розуміється, що поради енперівців на адресу польського уряду, щоби занявся поширенням і поглибленням хлібоїдщини, є дещо спізнені. Уряд, який має в своїм складі такого „спеціяліста“, як Ст. Грабський, не чекаючи порад польських народових робітників, розпочав „зміну курсу політики“, даючи Даниловичеві концесію на банк, асигнуючи йому до 200 (двісті) тис. і зол. на основний капітал того банку і обіцявши 300 (триста) тисяч золотового кредиту в Банку Польськім. Але такими деморалізаційними засобами не багато осягнуть ні ендеки ні енперівці, ні „брaтній“ польський нарід.

Орґанізаційний рух.

Оснування Жіночого Кружка УНДО в Тернополі.

Дня 7. квітня ц. р. відбулася в Тернополі довірочна нарада місцевої жіночої інтелігенції в справі політичного зорганізування і поєднання жіноцтва до Українського Нац. Дем. Обєднання. Реферат про конечність діяльної участи українського жіноцтва в політичному життї і про програму УНДО виголосила п. Бланка Баранова, після чого по ширшій дискусії вибрано комітет, у склад якого увійшли пані: Б. Баранова (голова), Конрадова, Семболова, Хамова, Коленківська і Калинівна з правом кооптації. Комітет взяв на завдання повести політичне освідомлення й організацію ширших кругів українського жіноцтва в рамках УНДО в Тернополі і в повіті. Цей комітет скликав у неділю дня 11. квітня ц. р. численні збори місцевого міщанського жіноцтва. На збори прийшло багато міщанок — старших і молодших; по рефераті п. Б. Баранової про сучасні громадянські завдання українського жіноцтва та по переведенні дискусії на цю тему і по додатковій промові п. Семболової вступило навіть 70 жінок-міщанок в Тернополі в члени Кружка УНДО в Тернополі. Присутні міщанки висказали бажання частішого скликування подібних зборів, бо вони у значній мірі причиняться до їхнього національного й політичного освідомлення і допоможуть загальній політичній акції УНДО. Бажано, щоб і в инших містах наше жіноцтво приступило до політичної організації в рамках УНДО.

Нові демонстрації безробітних у Варшаві.

16. IV. у Варшаві на пл. Керцелього, около сто людей напали на поліцая. Він стрілив чотири рази у воздух. Щойно кінна поліція узільнила поліцая. Арештували 20 чол. При вул. Окоповій розбили шиби в складі горілок і забрали фляшки. Поліція арештує в звязи з четверговими демонстраціями. В Саському саді арештували двіста кількадесять людей.

ПОЛІТИЧНІ НОВИНИ.

Шеф секції нац. меншостей С. Н. у Варшаві.

До Варшави приїхав шеф секції для справ національних меншостей при Союзі Народів, Кольбан. Він у Польщі буде континувати студії над положенням національних меншостей. Кольбан у Польщі є вже шестий раз, а що року подорожує по ріжних державах, щоби познакомитися з положенням нац. меншостей.

Польсько-австр. арб. трактат.

16. IV. прем. Скшинський підписав іменем польського уряду і канцл. Рамек іменем австрійського концилiяційний і арбітражний трактат між Австрією й Польщею. Трактат обовує на три роки, а остає в силі і слід. року, коли не буде виповіджений одною з сторін на 6 місяців наперед. Скшинський виїхав уже до Варшави.

Напад фашистів на бельґ. міністра.

Фашисти, що демонстрували в Брукселі, напали і побили міністра загр. справ Вандервельда. Поліція розігнала їх.

Біржа.

Америк. дол. 9·50 — 9·55, канад. дол. 9·35 — 9·40, чеські кор. 0·25.00 — 0·26.00, леї 0·4.25 — 0·4·50, франки фр. 0·30·00 — 0·31·00, фр. швайц. 1·70 — 1·75, англ. фунти 43·50 — 44·00.

Золото. 20 кор. 37.00 —38·00, 20 франк. 34·00—35·00; 20 марк. 42·00—42·50; 10 руб. 45·00—46·00.

Срібло. Австр. кор. 0·70·00—0·72·00, 5 ав. кор. 3·70—3·80, фльорени 1·85—1·90, рубель 3·00 — 3·20, рубель дрібним сріблом 1·50 —1·60.

Збіжжа.

Пшениця краєва з 1925 р. 36·00 — 38·00 жито галицьке з 1925 р. 24·50—25·50 ячмінь галицький бров. —.— до —.—. овес гал. 22.50—23·00.

З життя еміґрації.

Шевченківське свято в Гомекурі (Франція).

Дня 25. березня спромоглися і ми вшанувати память Пророка України, вечером-виставою, що відбулася в салі „Льорен“. Одкрився вечір співами хору Культурно-Освітного Тов-а (під проводом пан-отця Гречишкина), який відспівав „Як умру“ та инші пісні. Хором своїм тепер ми можемо похвалитися; завдяки зусиллям панотця, він навчився співати з дисципліни, і почав робити враження не тільки на Французів, але й на своїх, що чули вже небивалі хори. Талановитий диригент виявив можливости передавати слухачеві всі тонкости української пісні. Свіжі голоси Верези (тенор) та Ключка (баритон) чудово звучали в цей вечір. Треба згадати ще і других теноріа, які під проводом п. Шеровського передавали дуже гармонійну основу пісні. Після хору прочитав п. Марченко реферат. Пізніше трупа Культ.-Освіт. Тов-а під режисурою п. Тарнавського відіграли „Назара Стодолю“. Завдяки докладній підготовці пєса вдалася на славу. Гарно намальовані, по ескізам п. Маневського декорації робили сильне враження. Майстерно артисти п. Набока і п. Сіща виконали знаменито навіть найменші дрібниці. Гра артистів була більш як задовольняюча і пані Демидовна своєю жвавою грою дала класичний тип Стехи. Свобідно трималася на сцені пані Стецишинська (хазяйка), чого на жаль не можна сказати про [illegible]

Послідовна праця.

Українське Нац.-Демократичне Обєднання вступило на шлях послідовної організаційної праці. Звільна, але систематично, крок за кроком воно гуртує розпорядимі громадські сили, втягає в свою організаційну орбіту все ширші народні маси, намагається спрямувати в спільне русло нашу освітню й економічну політику, словом змагає відбудувати українську суцільну передвоєнну організацію українського народу.

Досі в нас всі невдачі складано на „обставини“, на „ситуацію“, на „перевтому“ й инші подібні перепони нібито обєктивного і психічного характеру. Та тепер виявилося, що послідовна праця може дати величезні, просто несподівані успіхи і висліди, що при добрій волі і безупинному змаганні можна усунути навіть найважчі перепони. Тільки праця, взаїмне довіря, обопільна допомога та відвищення ступня зацікавлення до всіх громадських справ можуть поставити на твердий грунт українську організацію.

На цей шлях, на шлях послідовної праці вступило Українське Нац.-Демокр. Обєднання, побороючи „незалежні від нас обставини“, виконуючи міцну, непохитну волю до розросту і сили. Витаючи ці організаційні успіхи української національної організації, мусимо вказати й на деякі її недостачі. А робимо це не критикоманії ради, тільки тому, щоби їх унаглядити з обєктивної точки погляду занятим може иншими квестіями керманичам тієї організації.

Українському Нац.-Дем. Обєднанню роблять закиди, що пресові органи, які спираються на його платформі, в дечому розходяться між собою під ідеольогічним та тактичним оглядом. А з того робиться далеко-йдучі висновки про несуцільність й ідеольогічне розбиття партії. Дещо відмінні відтінки, які зазначуються в поодиноких національних пресових органах, ще не є великим лихом. Зовсім природно, що загально-національна організація під ідеольогічним і тактичним оглядом є все більше розтяжна, як класова, зовсім природно, що окремі відтінки в ній проявляються виразніше, як деинде. Класова, соціялістична, політична організація мас — так сказатиб — катехитичні канони, а одначе важко стрінути два органи одної соціялістичної партії, які вповні покривалися би зі собою. Вже дещо відмінна психічна й інтелектуальна структура поодиноких керманичів пресових органів впливає й на відмінність тих органів. Тим більше і наглядніще проявляється це в неофіційних органах. Та в тому, як вже сказано, не велике лихо. Більше лихо в чому иншому, у недостачі **о ф і ц і й н о г о** органу Українського Нац.-Демократичного Обєднання, органу, який був би безспірною ідеольогічною власністю партії, який був би її авторитативним висловом. З цею аномалією слід вкінці покінчити. Крайна пора здобутися на офіційний орган, на свою власну трибуну.

Другою недостачею Українського Нац.-Дем. Обєднання є недостача подрібно розробленої, у всіх питаннях докладно зясованої програми. Голова УНДО. п. д-р Дм. Левицький признав це на великому вічу у Львові, одночасно підкреслюючи, що ту програму кожний свідомий громадянин має в серці і в голові. Дуже приманчива фраза, але все-таки з льогічного становища тільки фраза. Серце — є синонімом почувань, голова — розуму. Отже почування і здоровий розум означують і регулюють програмові основи УНДО. Без сумніву, що так, але лише у відношенні до більш загальних і розтяжних програмових точок національної політики. Коли так розглядати справу, то можна з повним правом твердити, що нпр. держава не конечно вимагає кодифікації законности, бо її диктує серце і розум. А одначе кожна держава кодифікує кожний прояв громадського життя. Не лише кодифікує, але й інтерпретує подрібно зясовані законні постанови. Тому то без сумніву буде краще, доцільніще і для Обєднання кориснійше, коли його програма буде не лише в серці і голові, але й на папері.

Третьою недостачею **О б є д н а н н я** є своєрідне звуження його особового складу головно до двох сучасних поколінь українського громадянства: до покоління середущого і старшого. Якось непомітно в Обєднанні молоді, в першу чергу студентської молоді. І це діється тоді, коли в цілому світі молодь із захопленням горнеться під еманципаційні, відродженські прапори націоналізму. Правда, наша молодь важче побита долею, як кожна инша, правда, що вона виставлена на всі негоди сучасного життя-буття, що вона знесилена супротивними вітрами, взята в перехресний вогонь, ще не може прийти до себе після всіх невдач. Але те засклеплення, ослимачування вже повинно належати до історії. Провід Обєднання без сумніву зробить все можливе, щоби притягнути в свої ряди молоде покоління українського громадянства, а молодь зі свого боку подбає, щоби зі стану кризи перейти щонайменше в стан реконвалесценції.

Ось на нашу думку — головні й основні завдання Обєднання на найближчу й одночасно найдальшу мету. Заповнивши ті недостачі, Обєднання стане на гранітовому грунті, а тоді його послідовна праця дасть ще більші успіхи.

Російські монархісти.

„Зарубежный Съѣздъ“ і його праця.

Кожна весна приносить для російської еміграції ту знамену добу, в якій вона, розкинена по цілій земській кулі, якось рухається. З весною проймають її якісь не то дрощі, не то неявний підйом. Попередніми літами ці явища були звязані звичайно з якимись рахунками на нову інтервенцію, на нові міжнародні комбінації, ворожі комуністам. Цьогорічна весна спричинила серед російської еміграції рух, але не у звязку з якимись сподіваними комбінаціями на міжнародній арені — де тепер стабілізація далеко актуальніша від всякого роду воєн та інтервенцій — але наслідком безвиглядного та безнадійного положення тієї еміграції. Недавно писали ми про виступ Кускової в Парижі, яка в сьому викладі стала на становищі примирення з істнуючим у СРСР режімом. Її виступ дав почин до дуже живої дискусії на сторінках усеї лівої і демократичної еміграційської преси. Дискусія не закінчена по нинішний день.

Та коли наслідки від виступу Кускової мають характер чисто академічної дискусії, то зїзд російських монархістів, про який хочемо писати, мав мати характер політичного активізму. Всі праві кола російської еміграції були всеціло заняті приготуваннями до того зїзду на протязі кількох місяців. В Парижі працював окре-

М. ГОЛУБЕЦЬ. 2)

Петро Холодний.

Перший публичний виступ Холодного вийшов зовсім припадково. Без його відома й згоди появилося на виставці художників Киян 1910 р. дві його картини „**Л і т о**“ та портрет **А. І в а н о в а**. Артист, що „офіціяльно“ працював в ділянці хемії та математики і як педагог з тої ділянці заняв визначне становище в шкільництві, малював нишком і „для себе“, готовлючись до публичного виступу щойно в момент, коли почув себе „готовим“ і „цілим“. Алеж поспіх його приятелів поставив його проти власної волі й замірів на очах публики й „заприсяженої“ критики, а що остання віднеслася до „дебютанта“ з помітним зацікавленням, то не оставало нічого иншого, як витягти консеквенції з припадку. До тогож поширені знайомства в колах київських артистів й заінтересування мистецтвом громадянства були теж чогось варта. Мрія про гідну манїфестацію окремішности українського мистецтва в першу чергу від російського одушевляла в ті часи не тільки одного Холодного, і коли прийшлося її реалізувати, найшлися для цього і люде й умови.

В парі з Василем Кричевським, Фотієм Красицьким і Миколою Біляшівським (археольогом), при співучасти поета О. Олеся, започаткував Холодний організацію українських пластиків під прапором національної окремішности. Вислідом цих заходів була **п е р ш а у к р а ї н с ь к а в и с т а в к а**, уладжена в 1911 р. в салях київського музею. По змісту була це спроба ретроспекції сил сучасного й вчорашнього українського мистецтва. Ретроспективний характер надала виставці участь „патріярхів“: Васильківського і Мартиновича, з яких останній сам приїхав зі свого Костантина, всеукраїнською вчинила її участь Галичан — Олени и Ольги Кульчицьких, І. Труша та О. Лушпинського.

Ярко сепаратистичні заміри вранжерів відмітила російська критика і „дивувалася“, а українська, заскочена явищем, здержано похвалила.

„Було й так, що дехто лякався за українське мистецтво, бо ми щось дуже не подобали на передвижників і художників „Міра Іскуства“, алеж ми на те не вважали і не ображувалися. Ми не бачили, які ми є, але бачили, що ми **в і д м і н н і** від Москалів, та що дальші наші шляхи підуть на різно. І це нас підбадьорювало. Не зіпсувало нашого настрою і те, що московський цензор велів зняти картину **М и х а й л а К а л е н и к а** (графа М. Тишкевича) „**С о н**“, що тепер є в Національному Музею у Львові, хоч картина всім нам подобалася. Це тільки підкреслювало нашу відмінність і ставило другу точку над і“. (З листа П. Холодного).

На цій виставці показав Холодний цикль пейзажів і портретів та більшу композицію „**І в а с и к і В і д ь м а**“ (Репродукція в „Рідному Краю“ 1912 ч. 4 ст. 17.) про що згодом (1913) говорив з захопленням Антонович: „Художник має дар торкати інтимні струни людського серця; може з незвичайною щирістю і безпосередністю віддавати сценки глухого передмістя; Холодний з дітючою свіжістю відчуває настрій казки — його „Івасик“ прекрасна, коли не одинока справді художна ілюстрація української казки. Нарешті Холодний може підійнятись до трактування стихійних сил природи, його „**В і т е р**“ може найсильніше із усього досі ним виставленого“. („Дзвін“ 1914 р. ч. 1 ст. 52).

В звязку з першим виступом, про якого позитивність думки були поділені (загально підкреслювано громадянський бік справи, якому не дорівнював... художній) зродилася серед учасників думка оснувати в Києві українське мистецьке товариство, але московська адміністрація не дала на це дозволу. Через перепони насторожененої адміністрації **ч е р г о в а** мистецька виставка була відкрита щойно літом 1913 р. під зміненою фірмою, а зимою тогож року перевезено її до Полтави.

Дивним дивом Антонович, який мав стільки щирого захоплення для картин Холодного з попередньої виставки, тим разом поставився до артиста вповні негативно. Закинувши йому „брак художньої дисціпліни „(!), яка нібито“ руйнує враження“ від його картин, усе виставлене Холодним на цій виставці, вважає слабшим від попереднього, посуваючись до твердження, мовляв „сумно дивитись, коли художник з **т а к и м и** можливостями як Холодний, пускається на експеріменти сумнівної вартости, як „панна“ „**К а т е р и н а**“, або навіть опускається до таких „барищенських вправ“, як солоденько-мильові дзвоники“...

Наскільки до несправедливости кривдячим був погляд Антоновича, з якого виходилоб, що Холодний в дальшій своїй мистецькій еволюції розгубився чи навіть заломився, вказує оцінка тієїж виставки і праць Холодного зпід пера поета **М и к о л и В о р о н о г о**, якого можна вважати може меншим ерудитом в справах пластики, але не можна не признати йому тільки тонким поетичним організаціям питомої інтуїції, що поза такою чи иншою оцінкою баченого в силі вичути те, що не вміщається в вузкі рямці картини. „Ще на попередній виставці—пише Вороний у львівській „Ілюстр. Україні“ — звернув Холодний увагу на себе своїми талановитими композиціями, між якими визначалася написана на казковий сюжет „Івасик-телесик“. Тепер він показав, що талант його перебув значну еволюцію, удосконалився і зміцнів. Широкий сніговий простір... На тлі його сіра постать Катерини, змальована тільки в погруддя. Гострий біль, тяжкий сором, пекуча образа, вже ніби притупились, осіли на дно душі, а на прекрасне, щиро українське лице її тільки кинули відблеск глибокої туги і напруженої думи. Самітна серед холодного, сніговго простору, йде „покрита“ і несе в собі свою глуху трагедію — от сінтез „**К а т е р и н и**“ Холодного. Як глибоко заглянув художник в душу Шевченкової героїні, як нешабльоново виконав свою ідею!

Гарні його мозаїкові тони „**Д з в о н и к і в**“ поміж березами, з майстерним чуттям написаний і „**Е т ю д**“ — дитина в оліому, така пухкенька, як весняна!, ніжний пелюсток, що хочеться його доткнути пальцем...

(Продовження буде).